

MŮŽE PODNIKATEL ZAKÁZAT ČI PODMÍNIT PŘÍSTUP KE SLUŽBÁM RUSKÝM OBČANŮM Z DŮVODU VÁLKY NA UKRAJINĚ?

DANA ONDREJOVÁ

Abstract: Can an Entrepreneur Prohibit or Condition Access to Services to Russian Citizens because of the War in Ukraine?

The paper deals with the current issue of consumer discrimination from the perspective of the Russia-Ukraine conflict. The subject of the study is the assessment of whether an entrepreneur can completely prohibit or condition access to services to Russian citizens, or whether it can do so against persons supporting the war in Ukraine or Putin's regime. This conduct is assessed in particular from the point of view of illegality under Section 6 of the Consumer Protection Act, which very strictly enjoins an entrepreneur not to discriminate. The paper provides a summary of the related case law, raising the question whether, in view of the current political developments in Russia, these case law conclusions can continue to stand in the same form.

Keywords: discrimination; consumer; entrepreneur; freedom; consumer protection law; Russia-Ukraine conflict

Klíčová slova: diskriminace; spotřebitel; podnikatel; svoboda; zákon o ochraně spotřebitele; rusko-ukrajinský konflikt

DOI: 10.14712/23366478.2022.53

1. ÚVODEM

Dne 24. února 2022 zahájilo Rusko invazi na Ukrajinu označovanou také jako rusko-ukrajinská válka. Tato invaze vyvolala v celém světě (a zejména v Evropě) obrovskou vlnu solidarity s celou Ukrajinou a odpor nejen vůči strůjci válečné akce, ruskému prezidentu Vladimíru Putinovi, ale také vůči Rusku, ruským občanům a prakticky čemukoliv ruskému.¹

¹ Například společnost Prima, výrobce zmrzliny s názvem „Ruská zmrzlina“, přejmenovala svůj slavný výrobek na „Ukrajinská zmrzlina“. Viz KAHÁNEK, A. Konec Ruské zmrzliny. Prima ji přejmenovala na Ukrajinskou. In: *Novinky.cz* [online]. 2. 3. 2022 [cit. 2022-04-24]. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/valka-na-ukrajine/clanek/konec-ruske-zmrzliny-prima-ji-prejmenovala-na-ukrajinskou-40388885>.

Na tento ve 21. století v Evropě nevídaný akt agrese zareagovaly různé státy zavedením bezprecedentních sankcí vůči Rusku, ruským společnostem² a vybraným ruským občanům (tzv. oligarchům a osobám majícím vliv na politické dění v Rusku, zejména pak Vladimíru Putinovi a jeho dcerám, ministru zahraničí Sergeji Lavrovovi, poslancům ruské Státní dumy, členům Národní bezpečnostní rady a dalším vysoce postaveným úředníkům³).

Někteří čeští podnikatelé vyloučili ruské občany z přístupu ke svým službám, a to buď zcela, anebo po odmítnutí podpisu písemného prohlášení, v němž odmítají ruskou invazi na Ukrajinu (v různých podobách a zněních). Například jeden podnikatel v Praze vyvěsil ve své výloze vzkaz s nápisem „*Ruské a běloruské okupanty neobsluhujeme!!!*“ v češtině i ruštině.⁴ Neposkytnout služby ruským a běloruským občanům, kteří nevyjádřili nesouhlas s invazí na Ukrajině, se rozhodly i velké společnosti jako například developerská společnost Central Group, která odmítla prodat nemovitosti Rusům a Bělorusům, již se od války odmítli distancovat. Hotelový řetězec Pytloun Hotels od 3. března 2022 neubytovává ruské a běloruské občany a volné kapacity poskytl k dispozici uprchlíkům z Ukrajiny.⁵ Kontroverzním se stalo i vyjádření profesora VŠE M. Dlouhého, který koncem února 2022 na svém twitterovém účtu zveřejnil příspěvek, v němž uvedl, že odmítá vyučovat ruské studenty.⁶ V České republice vznikla také iniciativa, která zveřejnila zdrojový kód zabraňující (případně omezující) přístup na webové stránky subjektům z Ruska a Běloruska.⁷

Tímto příspěvkem, který je vzhledem k dosavadní neprobádanosti této otázky spíše úvodem do celého tématu, se snažím o nalezení odpovědi na otázku, zda může podni-

² Například česká banka Sberbank s ruskou vlastnickou strukturou byla nucena v důsledku bojkotu a paniky lidí (na to navazující výběry a převody peněžních prostředků) ukončit svoji činnost v České republice. K tomu blíže viz Sberbank uzavřela své české pobočky. Před nimi se tvořily fronty lidí, kteří chtěli převést peníze. In: *iROZHLAS* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2022-04-03]. Dostupné na: https://www.irozhlas.cz/ekonomika/sberbank-sber-banka-uzavreni-banky-klienti-vybeh-hotovosti-ruske-banky-ukrajina_2202251521_kth.

³ Opatření na úrovni Evropské unie byla zavedena již v souvislosti s anexí Krymu a jejich platnost byla prodloužena až do září tohoto roku. Rada EU průběžně přezkoumává a aktualizuje seznam osob, na které se sankce vztahují (viz např. prováděcí nařízení Rady EU 2022/336 ze dne 28. února 2022, kterým se provádí nařízení (EU) č. 269/2014 ze dne 17. března 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnosti narušujícím nebo ohrožujícím územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny).

⁴ Viz „Okupanty neobsluhujeme, musíte se stydět.“ Tak zní vývěska na dveřích podniku na Žižkově. In: *Blesk.cz* [online]. 4. 3. 2022 [cit. 2022-04-09]. Dostupné na: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-valka-na-ukrajine/705863/okupanty-neobsluhujeme-musite-se-stydet-tak-zni-vyveska-na-dverich-podniku-na-zizkove.html>.

⁵ Dle KOTRBATÝ, A. – KRIUŠENKO, A. Odsud' válku, jinak tě neubytují. Podnikatelé odmítají Rusy, hoteliérů už se soud jednou zastal. In: *Hospodářské noviny* [online]. 7. 3. 2022 [cit. 2022-04-09]. Dostupné na: [https://liberecka.drba.cz/zpravy/spolecnost/29000-hosty-z-ruska-a-beloruska-neubytujeme-oznami-hotely-pytoun-volne-kapacity-nabidnou-uprchlikum.html](https://archiv hn.cz/ci-67041850-odsud-valku-jinak-te-neubytuji-podnikatele-odmitaji-rusy-hoteliery-uz-se-soud-jednou-zastal; nebo také VRABEC, L. Hosty z Ruska a Běloruska neubytujeme, oznámily hotely Pytloun. Volné kapacity nabídnou uprchlíkům. In: <i>Liberecká drbna</i> [online]. 3. 3. 2022 [cit. 2022-04-09]. Dostupné na: <a href=).

⁶ Dle ŠOPFOVÁ, K. Profesor VŠE vyzval k bojkotu ruských studentů, pak příspěvek smazal. In: *Novinky.cz* [online]. 24. 2. 2022 [cit. 2022-04-09]. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/profesor-vse-vyzval-k-bojkotu-ruskych-studentu-pak-prispevek-smazal-40388270>.

⁷ Dle autorů projektu se zapojilo již více než 18 tisíc webů s návštěvností přesahující 8 milionů návštěv. Omezeno bylo více než 56 milionů uživatelů, přičemž tato čísla denně narůstají. Dle *Web4Ukrajina.cz* [online]. [cit. 2022-04-06]. Dostupné na: <https://web4ukrajina.cz/>.

katel zcela zakázat či podmínit přístup ke službám ruským občanům (tedy plošně, bez výjimky), případně těm, kteří souhlasí s válkou na Ukrajině či Putinovým režimem, v souvislosti s invazí Ruska na Ukrajinu, tedy zda je současný přístup některých podnikatelů protiprávní, resp. představující diskriminační jednání v kontextu § 6 zákona o ochraně spotřebitele.⁸

K odpovědím na tuto otázku využiji zejména rozhodnutí Ústavního soudu ve věci Krym, které řešilo obdobnou situaci v případě ruské anexe Krymu v roce 2014, ale také související českou judikaturu týkající se diskriminace imigrantů a rozhodnutí německého ústavního soudu týkající se zapovězení přístupu ke službám německému extremistickému politikovi. Na tomto základě vystavená kritéria ospravedlnitelnosti odlišného zacházení pak aplikuji na posuzovaný případ pro přehlednost rozlišený do dvou modelových situací: podmíněného poskytnutí služby a úplného vyloučení z jejího poskytnutí.

2. K ZÁSADĚ ZÁKAZU DISKRIMINACE

Svoboda jednotlivce je jedním z nejvyšších ústavních principů,⁹ který je „protkán“ v celém právním řádu. Současně však platí, že téměř každé lidské jednání podléhá právním korektivům,¹⁰ přičemž jedním z těchto korektivů je zásada zákazu diskriminace.

Právní úprava zásady zákazu diskriminace vyplývá hned z prvního článku **Listiny základních práv a svobod**,¹¹ podle něhož jsou lidé svobodní a rovni v důstojnosti i v právech. Na to navazuje článek 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že „základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení“.¹²

⁸ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, dále rovněž „zákon o ochraně spotřebitele“.

⁹ Dle usnesení Ústavního soudu ze dne 24. října 2010, sp. zn. I ÚS 305/2000: „[...] úvodní články Listiny mají charakter toliko základních, obecných ustanovení, jak ostatně napovídá název hlavy první. Principy obsažené v těchto člancích se vztahují na všechna základní práva a svobody zahrnuté do Listiny a jsou východiskem při jejich výkladu.“ Rozdíl mezi právním principem a zásadou lze charakterizovat tak, že „právní zásada v obecné podobě určitým způsobem rozpracovává a konkretizuje princip, slouží jeho dosažení, naplnění“. Cit. dle DOSTÁLOVÁ, J. – HARVÁNEK, J. Právní principy, zásady a pravidla (právně-teoretická úvaha). In: BOGUSZAK, J. *Právní principy*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999, s. 106. Souhrnně k rozlišování pojmů zásada a princip např. HAMUEÁK, O. (ed.). *Principy a zásady v právu: teorie a praxe: sborník příspěvků z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2010*. Praha: Leges, 2010.

¹⁰ Blíže k právním korektivům např. BEJČEK, J. Regulace obchodu mezi (ne)efektivností a (ne)spravedlností. *Právní rozhledy*. 2016, roč. 24, č. 17, s. 573–582.

¹¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, dále rovněž „Listina základních práv a svobod“.

¹² Uvedený výčet diskriminačních důvodů je demonstrativní. Srov. BARTOŇ, M. Čl. 3 [Zákaz diskriminace; svobodná volba národnosti a zákaz odnárodňování; zákaz působení újmy pro uplatňování základních práv]. In: HUSSEINI, F. – BARTOŇ, M. – KOKEŠ, M. – KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vyd. (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.

Tato zásada se může dostat v konkrétním případě do **kolize s jiným základním právem a svobodou**.¹³ Příkladem takového střetu může být situace nastíněná v úvodu tohoto příspěvku – podnikatel neumožní přístup ke svým službám ruským občanům či ho umožní pouze po podepsání písemného prohlášení o odmítnutí invaze Ruska na Ukrajinu či podpisu nesouhlasu s Putinovým režimem. Zásada zákazu diskriminace se tak může dostat do střetu se zásadou autonomie vůle zakotvenou v článku 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, podle něhož může každý činit, co není zákonem zakázáno, a zároveň nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá,¹⁴ se svobodou projevu vyplývající z článku 17 Listiny základních práv a svobod nebo s právem podnikat podle článku 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Takové jednání podnikatele je tak nutné podrobit testu, zda nastaly důvody pro rozdílné zacházení objektivně odůvodněné legitimním cílem a zda jsou prostředky k jeho dosažení přiměřené a nezbytné.¹⁵

Jak blíže rozvedl Ústavní soud,¹⁶ k omezení základních práv či svobod může dojít v případě jejich kolize. Základní je v této souvislosti maxima, podle které základní právo či svobodu lze omezit pouze v zájmu jiného základního práva či svobody. V případě závěru o opodstatněnosti priority jednoho ze dvou v kolizi stojících základních práv je nutnou podmínkou konečného rozhodnutí využití všech možností minimalizace zásahu do druhého z nich. Tento závěr lze odvodit i z ustanovení článku 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, a sice v tom smyslu, že základních práv a svobod musí být šetřeno nejenom při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, nýbrž analogicky rovněž v případě jejich omezení v důsledku jejich vzájemné kolize.¹⁷

Ústavní soud tak nastolil, že poměrování ve vzájemné kolizi stojících základních práv a svobod spočívá v následujících kritériích. Prvním je kritérium vhodnosti, tj. odpověď na otázku, zdali institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaného cíle (ochranu jiného základního práva). Druhým kritériem poměrování základních práv a svobod je kritérium potřebnosti, spočívající v porovnávání legislativního prostředku, omezujícího základní právo, resp. svobodu, s jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod. Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv. Porovnávání závažnosti v kolizi stojících základních práv (po splnění podmínky vhodnosti a potřebnosti) spočívá podle Ústavního soudu ve zvažování empirických, systémových, kontextových i hodnotových argumentů. Empirickým argumentem lze chápat faktickou závažnost jevu, jenž je spojen s ochranou určitého základního práva. Systémový argument znamená zvažování smyslu a zařazení dotčeného základního práva či svobo-

¹³ Blíže k problematice kolize základních práv také KOSAŘ, D. Kolize dvou základních práv v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Jurisprudence*. 2008, roč. XVII, č. 1, s. 3–19.

¹⁴ Prakticky totožný princip nalezneme i v článku 2 odst. 4 Ústavy České republiky (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dále rovněž „Ústava“).

¹⁵ K tomuto testu blíže v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 2 As 43/2018, dále.

¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94.

¹⁷ Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 34/09: „Při střetu dvou základních práv [...] musí obecné soudy nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, a poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, musí soudy rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti, resp. obecný princip.“

dy v systému základních práv a svobod. Kontextovým argumentem lze rozumět další negativní dopady omezení jednoho základního práva v důsledku upřednostnění jiného. Hodnotový argument představuje zvažování pozitiv v kolizi stojících základních práv vzhledem k akceptované hierarchii hodnot. Součástí porovnávání závažnosti v kolizi stojících základních práv je rovněž zvažování využití právních institutů, minimalizujících argumenty podložený zásah do jednoho z nich.¹⁸

Zákonný základ právní úpravy zákazu diskriminace spotřebitele je obsažen v **§ 6 zákona o ochraně spotřebitele**.¹⁹ Podle tohoto ustanovení platí, že „*prodávající nesmí při prodeji výrobků nebo poskytování služeb spotřebitele diskriminovat*“. Bližší vymezení pojmu „diskriminace“ ani důvody diskriminace zákon o ochraně spotřebitele neupravuje,²⁰ podle rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 7 As 190/2017, je však s ohledem na princip jednoty právního řádu třeba při vymezení pojmu diskriminace vycházet z antidiskriminačního zákona²¹ a tedy také tam uvedených diskriminačních důvodů.

Podle § 2 odst. 1 **antidiskriminačního zákona** platí, že pro účely tohoto zákona²² se právem na rovné zacházení rozumí právo nebyť diskriminován z důvodů, které stanoví tento zákon nebo přímo použitelný předpis Evropské unie v oblasti volného pohybu pracovníků.²³ Za diskriminaci se považuje i obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci (§ 2 odst. 2 věta druhá). Diskriminace se podle § 2 odst. 2 antidiskriminačního zákona dělí na přímou²⁴ nebo nepřímou. Přímou diskriminací se podle § 2 odst. 4 antidiskriminačního zákona rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než

---

¹⁸ Podrobněji se metodě (testu) proporcionality v praxi Ústavního soudu věnuje např. ČERVÍNEK, Z. *Metoda proporcionality v praxi Ústavního soudu*. Praha: Leges, 2021, s. 41.

¹⁹ Toto ustanovení bylo několikrát novelizováno, původní znění bylo mnohem širší a reflektovalo tehdejší porevoluční dobu: „*Prodávající nesmí žádným způsobem spotřebitele diskriminovat; zejména nesmí odmítnout prodat spotřebiteli výrobky, které má vystaveny nebo jinak připraveny k prodeji, anebo odmítnout poskytnutí služby, které je v jeho provozních možnostech; nesmí rovněž vázat prodej výrobků či poskytnutí služeb na prodej jiných výrobků anebo poskytnutí jiných služeb, pokud se nejedná o omezení stejné pro všechny případy a v obchodním styku obvyklé. To neplatí v případech, v nichž spotřebitel nespĺňuje podmínky, které musí splňovat podle zvláštních předpisů.*“ – dle VÍTOVÁ, B. § 6. In: *Zákon o ochraně spotřebitele: komentář* [online]. In: *ASPI* [online]. [cit. 2022-04-09]. Dostupné na: <https://www.aspi.cz/>.

²⁰ K problematickému uchopení pojmu diskriminace v oblasti ochrany spotřebitele blíže např. HULMÁK, M. 6. Nekalé obchodní praktiky, nekalá soutěž, diskriminace. In: HULMÁK, M. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 254.

²¹ Antidiskriminační zákon podle svého § 1 odst. 1 zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a v návaznosti na přímo použitelný předpis Evropské unie (nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 492/2011 ze dne 5. dubna 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie) a na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu, blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace (ve věcech blíže vyjmenovaných v tomto ustanovení).

²² Jak je však patrné z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 7. 2018, sp. zn. 7 As 190/2017, toto vymezení neplatí toliko pro účely antidiskriminačního zákona, ale také pro účely zákona o ochraně spotřebitele.

²³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 492/2011 ze dne 5. 4. 2011 o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie (dále rovněž „nařízení o volném pohybu pracovníků“).

²⁴ Blíže k pojmu přímá diskriminace např. HAVELKOVÁ, B. – KOLDINSKÁ, K. – KÜHN, Z. § 2. In: BOUČKOVÁ, P. – HAVELKOVÁ, B. – KOLDINSKÁ, K. – KÜHN, Z. – WHELANOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 174.

se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví,²⁵ sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, a dále v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelné nařízení o volném pohybu pracovníků, i z důvodu státní příslušnosti. Výčet diskriminačních důvodů tak navazuje na úpravu obsaženou v Listině základních práv a svobod v článku 3 odst. 1.²⁶

Zásadní význam ve zkoumané oblasti představuje komplexní výklad vztahu právní úpravy diskriminace podle zákona o ochraně spotřebitele a antidiskriminačního zákona podaný Nejvyšším správním soudem v rozhodnutí ze dne 16. 8. 2017, sp. zn. 2 As 338/2016. Jeho pojetí vychází z obecného chápání zákazu diskriminace, konkrétně pak zejména v podobě tzv. testu diskriminace dovozeného judikaturou Ústavního soudu²⁷ a Evropského soudu pro lidská práva,²⁸ jde tedy o důvodnost odlišného zacházení, tj. jakési balancování mezi legitimním cílem a přiměřeností. Podle Nejvyššího správního soudu není právní úprava obsažená v antidiskriminačním zákoně a zákaz diskriminace v zákoně o ochraně spotřebitele (§ 6) ve vztahu obecný–speciální, neboť jejich osobní a věcná působnost je v oblasti zákazu diskriminace jiná. Nejvyšší správní soud uvedl, že „*antidiskriminační zákon je především zákonem, jenž má poskytnout ochranu obětem diskriminace. Navzdory tomu, že zákonodárce v důvodové zprávě vyjádřil přesvědčení, že jde o obecný zákon, neplyne z něj, že by se definice diskriminace a souvisejících pojmů, ani v něm taxativně určené diskriminační důvody, měly užít v případech, kdy jiné právní předpisy hovoří o diskriminaci, ale samy ji blíže nespecifikují.*“ Nejvyšší správní soud nepochybně, že při naplňování obsahu § 6 zákona o ochraně spotřebitele, nazvaného zákaz diskriminace spotřebitele, který pouze obecně stanoví, že „[p]rodávající nesmí při prodeji výrobků nebo poskytování služeb spotřebitele diskriminovat“, je možné vycházet z antidiskriminačního zákona, neboť definice v něm obsažené reflektují to, co se pod pojmem diskriminace obecně rozumí.

Pokud jde o zákaz diskriminace dle § 6 zákona o ochraně spotřebitele, Nejvyšší správní soud poukázal na to, že ten je v současnosti formulován velmi obecně a není blíže specifikován ani demonstrativním výčtem možných diskriminačních důvodů. Jaké jednání naplní porušení zákazu dle tohoto ustanovení, je tak otázkou jeho výkladu. Správní orgány by tak měly vycházet jak z obecného chápání zákazu diskriminace, tak z regulace zákazu diskriminace napříč celým právním řádem (antidiskriminační zákon nevyjímaje). Soud poukázal na to, že ustanovení § 6 zákona o ochraně spotřebitele pro svou obecnost může svádet k širokému výkladu. Při interpretaci a aplikaci tohoto ustanovení by však správní orgány i správní soudy měly mít na paměti, jaký smysl zákaz diskriminace má a jakým nežádoucím situacím se snaží zabránit. Dojdou-li k závěru, že v konkrétním případě bylo se spotřebitelem zacházeno odlišně, než by tomu bylo

²⁵ Podle § 2 odst. 4 antidiskriminačního zákona se za diskriminaci z důvodu pohlaví považuje i diskriminace z důvodu těhotenství, mateřství nebo otcovství a z důvodu pohlavní identifikace.

²⁶ Oproti podústavní úpravě v antidiskriminačním zákoně obsahuje listina výčet, který není taxativní a je nutno jej vykládat autonomně. Srov. BARTOŇ, c. d.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04.

²⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. 11. 2007, věc D. H. a ostatní proti České republice, stížnost č. 57325/00, nebo rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 2. 2011, věc Anderle proti České republice, stížnost č. 6268/08.

v případě jiného spotřebitele nacházejícího se ve stejné nebo srovnatelné situaci, aniž by pro to existovaly objektivní a rozumné důvody sledující legitimní cíl a využívající přiměřené prostředky, mohou konstatovat porušení zákazu diskriminace.

Nejvyšší správní soud pak v rozhodnutí ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 2 As 43/2018, v souladu s rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. 22 A 117/2014, shrnul, že za podstatné východisko je třeba považovat judikaturu Ústavního soudu, podle níž k porušení principu rovnosti dochází, jestliže se s různými subjekty, které se nacházejí ve stejné nebo srovnatelné situaci, zachází rozdílným způsobem, aniž by existovaly objektivní a rozumné důvody pro odlišný přístup, tj. pokud odlišnost v zacházení nesleduje legitimní cíl a pokud nejsou použité prostředky přiměřené sledovanému cíli. Doplňkově soud poukázal na novější judikaturu Ústavního soudu,²⁹ v níž jsou výše uvedené znaky diskriminace zformulovány do podoby přehledného testu sestávajícího z následujících otázek:

- „1. *Jde o srovnatelného jednotlivce nebo skupiny?*
2. *Je s nimi nakládáno odlišně na základě některého ze zakázaných důvodů?*
3. *Je odlišné zacházení dotčenému jednotlivci k tíži (uložením břemene nebo odepráním dobra)?*
4. *Je toto odlišné zacházení ospravedlnitelné, tj. a) sleduje legitimní zájem a b) je přiměřené?“*

Představuje tedy zapovězení či podmínění poskytnutí služeb ruským občanům ze strany podnikatele diskriminační jednání vůči ruským občanům nebo výraz podnikatelovy autonomie vůle, resp. svobody projevu (slova)? Odpověď může nastínit níže uvedená rozhodovací praxe soudů.

3. ODMÍTNUTÍ PODNIKATELE POSKYTNOUT SLUŽBY Z DŮVODU JEHO POLITICKÉHO NÁZORU V KONTEXTU ROZHODOVACÍ PRAXE SOUDŮ

V této kapitole nastíním stěžejní rozhodnutí, která považuji za aplikovatelná na současnou situaci (válka na Ukrajině), a s tím související přístupy některých podnikatelů, v kapitole 4 poté podrobím rozhodnutí bližšímu zhodnocení a zvážím jejich případnou aplikovatelnost na současná opatření podnikatelů.

3.1 ROZHODNUTÍ KRAJSKÉHO SOUDU V BRNĚ VE VĚCI ODMÍTNUTÍ OBSLOUŽIT IMIGRANTY

Krajský soud v Brně rozhodoval hned dva případy, kdy podnikatel odmítl obsloužit imigranty (jeden případ z roku 2015 a druhý z roku 2016).

Podnikatel umístil na své webové stránky text ve znění „*V naší restauraci pro imigranty nevaříme!! STOP ISLAM*“. Česká obchodní inspekce jednání sankcionovala pokutou ve výši 25 tisíc Kč v případě z roku 2015 a ve výši 60 tisíc Kč ve druhém případě

²⁹ Viz nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10; či nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13.

z roku 2016 za porušení § 6 zákona o ochraně spotřebitele zakazujícího diskriminaci spotřebitele.

Krajský soud v Brně v rozhodnutí ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. 29 A 115/2016, diskriminační charakter jednání podnikatele potvrdil (shodně poté ve věci téhož skutkového stavu v rozhodnutí ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. 29 A 8/2018).

Podnikatel zdůvodnil své jednání tím, že zveřejnění výroku na facebookovém profilu představovalo politické přesvědčení a osobní názor na společenskou situaci. Podle něj nedošlo k překročení mezí svobody projevu. Podnikatel označil uplatněný postih za skrytou formu cenzury a měl dále za to, že touto formou vyslovení nesouhlasu s politickými názory, které schvalují porušování právních norem formou nedovoleného překročení státní hranice, se nedopouští diskriminace konkrétních osob.

Krajský soud v Brně uvedl, že svoboda projevu není bezbřehá. Příspěvek podnikatele byl publikován na facebookové stránce restaurace jednatelům podnikatele, jehož jednání je podnikateli plně přičitatelné. Zejména upozornil na to, že podnikatel v dané věci vystupoval v kvalifikovaném postavení prodávajícího, který poskytuje spotřebitelům určité výrobky a služby. Toto kvalifikované postavení je spojeno se zvýšenými veřejnoprávními povinnostmi, jejichž odraz lze spatřovat například v zákazu diskriminace při prodeji výrobků a služeb. V obecné rovině nelze na publikovaný příspěvek nahlížet stejnou optikou jako na projev soukromé osoby a nelze ho s ním ani ztotožňovat. A to ani s přihlédnutím, že podnikatel publikovaný příspěvek na facebookových stránkách doprovodil komentářem: „*Naučte se říkat svůj názor nahlas.*“ I prodávající samozřejmě může v rámci smluvní autonomie rozlišovat mezi jednotlivými spotřebiteli, musí se to ovšem zakládat na legitimních a racionálních důvodech nediskriminačního charakteru. Podle soudu je tento text zároveň způsobit vyvolat u dotčených osob pocit zstrašujícího nebo ohrožujícího charakteru.

Krajský soud zdůraznil, že při výkladu pojmu diskriminace je třeba zohlednit i antidiskriminační zákon, který dle § 2 odst. 1 písm. 2 ve spojení s § 4 odst. 1 písm. a) za diskriminaci považuje i „obtěžování“, kterým se rozumí nežádoucí chování související s diskriminačními důvody, jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zstrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí. Soud se ztotožnil se závěrem správních orgánů, že čtenáři (adresáti) předmětného příspěvku mohou získat pocit, že provozovna podnikatele pro ně představuje ohrožující nebo nepřátelské prostředí, a z tohoto důvodu se rozhodnou dané restaurační zařízení nenavštívit. Uvedený příspěvek sice sleduje legitimní cíl (podnikatel deklaruje, že jeho zájmem je provozovat rodinnou restauraci a garantovat bezpečnost), nicméně není přiměřeným a potřebným prostředkem pro dosažení tohoto cíle, jelikož podnikatel má pro zajištění bezpečí v restauraci jiné a nediskriminační možnosti. Stejně tak se podle soudu nejedná o přiměřený prostředek pro vyjádření politického názoru. Adresáti předmětného příspěvku se nachází ve srovnatelném postavení potenciálních zákazníků žalobce. Podnikatel deklaruje prostřednictvím svého propagačního webu, že určitou skupinu potenciálních zákazníků neobslouží ve stejném rozsahu, a to na základě jejich původu a příp. náboženství (podnikatel uvedl v příspěvku „STOP ISLAMU“). Dotčení jednotlivci mohou na základě tohoto příspěvku důvodně pociťovat pocity újmy a existenci nepřátelského prostředí, jelikož nebudou mít u podnikatele stejný přístup ke

službám. Podnikatel sice deklaruje legitimní zájem na bezpečném provozu restaurace a na potírání kriminality spočívající v nelegálním přistěhovalectví (ačkoliv z příspěvku nevyplývá jeho zacílení na „nelegální“ imigranty), nejedná se ze strany prodávajícího jako kvalifikovaného subjektu v žádném případě o přiměřené a vhodné opatření.

3.2 ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU VE VĚCI ODMÍTNUTÍ UBYTOVAT RUSKÉ OBČANY SOUHLASÍCÍ S ANEXÍ KRYMU

V dané věci se jednalo o případ, který reagoval na aktuální situaci v roce 2014, kdy Rusko anektovalo Krym. Provozovatel hotelu umístil na dveře i webové stránky nápis: „*S platností od 24. 3. 2014 neubytováváme občany Ruské federace. Důvodem je anexe Krymu. Služby našeho hotelu mohou využít pouze ti občané RF, kteří se podepíší pod prohlášení, ve kterém vyjádří svůj nesouhlas s okupací Krymu, který odporuje všem normám, které by měly platit v 21. století. Váš hotel Brioni Boutique.*“

Česká obchodní inspekce provedla šetření, v jehož rámci recepční sdělila, že spotřebitel musí podepsat prohlášení: „*Prohlašuji tímto, že nesouhlasím jako občan Ruské federace s okupací Krymu, který odporuje všem normám, které by měly platit v 21. století. Jméno a příjmení, adresa a podpis.*“ Za toto jednání uložila podnikateli pokutu ve výši 50 tisíc Kč za porušení § 6 zákona o ochraně spotřebitele.

Krajský soud v Ostravě v rozhodnutí ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. 22 A 117/2014, zkoumal a zodpověděl následující otázky:

1. zda došlo ke zvýhodnění určité skupiny spotřebitelů před jinou skupinou spotřebitelů – při řešení této otázky dospěl k závěru, že byla zvýhodněna určitá skupina spotřebitelů v podobě snadnějšího přístupu k nabízené službě, jelikož částí spotřebitelů (tj. státním příslušníkům Ruské federace) bylo poskytnuto ubytování až po splnění podmínky podepsání prohlášení o nesouhlasu s anexí Krymu;
2. zda se spotřebitelé nacházeli ve srovnatelné situaci – k tomu soud konstatoval, že se jednalo o zvýhodnění spotřebitelů ve srovnatelném postavení, tedy zájemců o ubytování v hotelu žalobkyně;
3. zda zvýhodnění bylo důvodné a naplnilo kritéria rozumnosti a důvodnosti, tedy zda sledovalo legitimní cíl a použité prostředky byly přiměřené danému cíli – zde shledal, že jednání žalobkyně sledovalo legitimní cíl, a to výkon svobody projevu chráněné v článku 17 Listiny základních práv a svobod, avšak prostředky zvolené žalobkyní nebyly přiměřené, neboť daného cíle šlo dosáhnout i jinými způsoby, než požadavkem aktivního jednání spotřebitelů z Ruské federace v podobě podepsání dotčeného prohlášení.

Krajský soud tedy jednání podnikatele kvalifikoval jako diskriminační.

Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě bylo aprobeováno rozhodnutím Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 6. 2018, sp. zn. 2 As 43/2018.

Ústavní soud však ve svém nálezu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, rozhodnutí Nejvyššího správního soudu zrušil. Konstatoval porušení svobody projevu vůle soutěžitele, které je v rozporu s článkem 17 a s právem podnikat dle článku 26 Listiny základních práv a svobod. V odůvodnění uvedl, že postup, interpretace i argumentace Nejvyššího správního soudu byly správné, nicméně Ústavní soud má jiný hodnotový

názor na tuto otázku. Nehodnotil ani tak formu jednání, jako jeho obsah. Politika je věcí veřejnou a podnikatel má právo se k ní vyjádřit (i když dle Ústavního soudu nebyla zvolená forma optimální).

Ústavní soud pak provedl test sestávající z následujících otázek, k nimž přiřadil příslušné odpovědi:

1. zda důvod pozitivní preference či negativního „odrazování“ hostů je racionální a třeba i ekonomicky odůvodněný a není motivován primárně nenávisí – zde dospěl Ústavní soud k závěru, že důvod omezení poskytování ubytovací služby s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem (bezprostřední reakce na protiprávní anexi Krymu, historický kontext srpnové okupace Československa, snaha o alespoň marginální ovlivnění osob, které se mohou podílet na politickém dění v Ruské federaci atp.) byl racionální a nebyl veden žádnými zavrženíhodnými pohnutkami,
2. zda se choval předvídatelně – podle Ústavního soudu stěžovatel nevyužil žádný ze zákonem zakázaných či ústavně vymezených podezřelých diskriminačních důvodů,
3. zda se jedná o zastupitelné služby – povaha poskytované služby byla dle Ústavního soudu taková, že zájemce o ni objektivně neměl problém najít si odpovídající alternativu, tzn. stěžovatel se nenacházel v postavení právního a ani faktického monopolu, a
4. zda se jedná o službu základní, případně monopolní – podle Ústavního soudu zájmy potenciálního spotřebitele, které „byly ve hře“, nebyly existenciální, takže jejich neposkytnutím stěžovatel nemohl nikoho zásadněji ohrozit. Navíc, reakce stěžovatele na kritizovaný čin (anexe části území jiného státu Ruskou federací) se – s ohledem na jeho závažnost – nejeví ani jako nepřiměřená.

V tomto případě tak bylo dle Ústavního soudu postupem správního orgánu a soudů zasaženo do svobody politického projevu podnikatele.

3.3 ROZHODNUTÍ NĚMECKÉHO SPOLKOVÉHO ÚSTAVNÍHO SOUDU VE VĚCI ODMÍTNUTÍ POSKYTNOUT WELLNESS SLUŽBY EXTREMISTICKÉMU POLITIKOVI

Třetím z řady vybraných rozhodnutí, která považuji za nosná v posouzení, zda je odmítnutí poskytnutí služby ruským občanům diskriminační, je rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu ze dne 27. 8. 2019, sp. zn. BvR 879/12, který se zabýval následujícím případem.³⁰

Manželka německého politika Uda Voigta, bývalého předsedy extremistické politické strany Národnědemokratická strana Německa (NPD), si zarezervovala v německém hotelu wellness pobyt, kterého se měla zúčastnit společně s manželem. Hotel pobyt nejdříve potvrdil, následně však sdělil, že pobyt není možný a nabídl bezplatné zrušení, jakož i různé ubytovací alternativy. Následoval dokonce absolutní zákaz pobytu politika v daném hotelu do budoucna, který podnikatel zdůvodnil tak, že politické přesvědčení stěžovatele není slučitelné s cílem hotelu poskytnout každému hostu excelentní well-

³⁰ Rozhodnutí převzato z HENČEKOVÁ, S. Ještě jednou k anexi Krymu a ke svobodě projevu hoteliéra (tentokrát z Německa). In: *Jiné právo* [online]. 26. 2. 2020 [cit. 2022-03-22]. Dostupné na: <https://jinepravo.blogspot.com/2020/02/jeste-jednou-krym.html>.

ness zážitek. Manželka a politik se cítili tímto přístupem podnikatele diskriminováni, na základě čehož podali žalobu, kterou se domáhali zrušení zákazu ubytování. Žaloba byla zamítnuta u prvostupňového zemského soudu ve Frankfurtu i u druhostupňového Vrchního zemského soudu v Braniborsku. Německý Nejvyšší soudní dvůr žalobě částečně vyhověl, a to v části, která se týkala již smluvně sjednaného termínu pobytu, potvrdil však absolutní zákaz ubytování do budoucna. Právě proti tomuto výroku podal politik ústavní stížnost k německému Spolkovému ústavnímu soudu.

Soud uvedl, že německou ústavou stanovený zákaz diskriminace, resp. zásada rovného zacházení nepředstavuje žádný objektivní ústavní princip,³¹ ze kterého by mělo vyplývat, že si musí být ve veškerých soukromoprávních vztazích všichni účastníci rovni. Ke svobodě jednotlivce totiž patří svoboda rozhodnout se na základě vlastních preferencí, s kým a za jakých podmínek vstoupit do smluvního vztahu, resp. kdo a jak bude používat jeho majetek. Platí zde tedy privátní autonomie. Dále uvedl, že při určitých „specifických konstelacích“ mohou dopadat základní práva a s nimi i rovnost i na soukromoprávní vztahy. Podle Spolkového ústavního soudu není návštěva wellness hotelu událostí, která by do velké míry rozhodovala o účasti na společenském životě, provozatel hotelu neměl monopol v této oblasti a ani žádnou strukturální nadřazenost, ale byl provozovatelem pouze jednoho z několika hotelů v dané oblasti. Nebyly zde tedy žádné specifické konstelace. V důsledku uložení zákazu pobytu je stěžovatel omezen pouze ve svobodě organizování svého volného času, nikoliv v organizování svého života. Navíc byl stěžovatel provozovatelem hotelu upozorněn na nemožnost ubytovat se v tomto hotelu předem, a ne například až při příchodu. Toto sdělení nebylo nijak spojeno s veřejnou stigmatizací. V okolí se navíc nachází množství jiných hotelů, kde by se stěžovatel mohl ubytovat. V nalézacím řízení nebylo prokázáno, že by byl stěžovatel v důsledku svého politického přesvědčení bojkotován anebo vyloučen z veřejného života. Sám provozatel hotelu stěžovateli výslovně nabídl jiné ubytovací alternativy v okolí. Na straně hoteliéra poukázal Spolkový ústavní soud na jeho vlastnické právo a právo rozhodovat o tom, komu umožní užívat své vlastnictví, jakož i na svobodu podnikání.

4. ZHODNOCENÍ A APLIKOVATELNOST ZÁVĚRŮ ROZHODOVACÍ PRAXE SOUDŮ NA SOUČASNOU SITUACI (VÁLKA NA UKRAJINĚ)

Uvedená tři rozhodnutí shodně balancují střet mezi svobodou projevu a svobodou podnikání na jedné straně a horizontálně aplikovaným principem rovnosti, resp. zákazem diskriminace, na straně druhé. Liší se pak nejen svými závěry, ale především povahou jednání podnikatele, které bylo v daném případě posuzováno.

³¹ Pojem „*Verfassungsprinzip*“ jakožto „*ústavní princip*“ je v rozhodnutí užit v souvislosti se základním zákonem (Ústavou). Pojem „*Grundsätzen*“ jakožto „*zásada*“ je použit v souvislosti s konkrétním právním odvětvím. K problematice (ne)rozdílnosti užití těchto pojmů napříč právní naukou například HOLLÄNDER, P. *Filosofie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006, s. 158.

V první věci „stop imigrantům“ i druhé věci „Krym“ sice podnikatel z přístupu ke službě shodně omezoval celou skupinu spotřebitelů, a to buď na základě jejich původu či náboženství, anebo státní příslušnosti, ve druhé uvedené věci nicméně bylo toto omezení podmíněné, a to tím, že daní spotřebitelé (ruští občané) aktivně projeví svůj nesouhlas s anexí Krymu. Tato distinkce mezi podmíněností a úplným vyloučením bude dále z hlediska přípustnosti prověřena i na příkladu v tomto článku posuzované situace. V třetí věci řešené německým Spolkovým ústavním soudem se pak jednalo o vyloučení toliko jednoho individuálního spotřebitele.

Pokud jde o závěry obou českých rozhodnutí, zatímco v první věci bylo jednání podnikatele kvalifikováno jako porušení zákazu diskriminace, ve věci „Krym“ Ústavní soud upřednostnil poměrně překvapivě svobodu projevu a svobodu podnikat zaručené Listinou základních práv a svobod. Je však třeba dodat, že kdyby v dané věci nebyla podána ústavní stížnost a ve věci nerozhodoval Ústavní soud, jednání by zůstalo i zde shodně kvalifikováno jako diskriminační bez nastavení možností pro budoucí zvažování předností uvedeným svobodám a bez nastolení otázek ve vztahu k posuzování současné situace a souvislosti s válkou na Ukrajině.

Závěry i odůvodnění nálezu druhého senátu Ústavního soudu (V. Šimíček, K. Šimáčková a L. David) vyvolaly mezi odbornou veřejností vysoký ohlas (pozitivní i negativní). Již samotný nálezn byl doprovázen disentaním stanoviskem ze strany soudce L. Davida, které odůvodnil mj. takto: „*Stěžovatelé vtáhli turisty jako ‚páku‘ do akce, ke zdůraznění svého protestu. Tento moment se stal silnou součástí politického projevu. Jakmile se někdo stane pouhým objektem ‚akce‘ jiného, bez možnosti přijatelné reakce na bezprostřední situaci (nepočítáme-li náleznem nabízenou alternativu hledání jiného hotelu...), pak je v sázce zásah do lidské důstojnosti. I když tu (možná) nešlo o přímo ústavně formulované omezení svobody politického projevu, jedná se o zcela konkrétní a hodnotou lidské důstojnosti (srov. též čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) odůvodnitelné porušení základního práva právě tím politickým projevem...*“³² Na stranu kritiky rozhodnutí Ústavního soudu se postavila také značná část odborné veřejnosti, ale i jiných soudců Ústavního soudu.³³ Objevila se i tvrzení, že mimo tento senát by

³² Viz zdůvodnění obsažené v závěru rozhodnutí Ústavního soudu.

³³ „*Nálezn neřeší, že Listina zakazuje diskriminaci z důvodu politického smýšlení, které stěžovatel vynucoval na jeho potenciálních klientech, když podmiňoval poskytování služeb občanům Ruské federace tím, že podepíší, že sdílí určité politické smýšlení (na anexi Krymu). Jak se uvádí v nálezn, stěžovatel chtěl zřetelně vyjádřit svůj politický názor, což ale neznamená, že bude nutit ostatní, aby jeho názor přijímali pod pohrůžkou odmítnutí poskytnout služby.*“ Viz PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, V. Co se stalo a co se může stát – několik poznámek k nálezn Ústavního soudu ČR II.ÚS 3212/18. *Česká justice* [online]. 9. 5. 2019 [cit. 2022-04-07]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/blog/se-stalo-se-muze-stat- nekolik-poznamek-k-nalezu-ustavniho-soudu-cr-ii-us-321218/>. Dle M. Pečinky „*předmětné jednání podnikatele vůči spotřebiteli by mělo být nepřipustné v demokratickém právním státě, který dbá na ochranu slabší smluvní strany. Ústavní soud dal zelenou právu na ‚efektivní‘ projev politického názoru při výkonu podnikatelské činnosti směřující k šíření hodnot demokratického právního státu, přestože byly k takovému projevu použity prostředky, jež jsou samy v rozporu s hodnotami demokratického právního státu, když nepřipustně zasahují do sféry (potenciálního) spotřebitele. Byl jsem zastáncem těchto hodnot, nesouhlasím s tím, že se lze Machiavelisticky řídit heslem ‚účel světí prostředky‘.*“ Viz PEČINKA, M. Lze spotřebiteli poskytnout službu pod podmínkou písemného vyjádření nesouhlasu s politickými kroky jeho státu? In: *Právní prostor* [online]. 7. 5. 2019 [cit. 2022-04-07]. Dostupné na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ustavni-pravo/lze-spotrebiteli-poskytnout-sluzbu-pod-podminkou-pisemneho-vyjadreni-nesouhlasu-s-politickymi-kroky-jeho-statu>. Ke kritickému hodnocení rozhodnutí Ústavního soudu dále např. PAU-

pravděpodobně soudci Ústavního soudu rozhodli odlišně, resp. dané jednání by potvrdili jako diskriminační.³⁴

Na druhou stranu běžná veřejnost (podnikatelé) vnímá závěry Ústavního soudu jako závazné, aplikovatelné i do budoucna, neboť diskusí nad případnou odborně diskutovanou kontroverzností rozhodnutí se jen málokdo detailně zabývá. Uvedená rozhodovací praxe pak bude nepochybně hrát velký význam i při posuzování (ne)závadnosti jednání podnikatelů v dnešní době, kdy probíhá válka na Ukrajině v důsledku vojenské invaze Ruska na Ukrajinu. Je zde nicméně dána možnost odklonu další rozhodovací praxe od „nastaveného“ přístupu „zaštitěného“ Ústavním soudem?

Další úvahy v tomto smyslu je vhodné podložit provedením testu diskriminace uplatňovaného v rozhodovací praxi správních soudů a vycházejícího z judikatury Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva (viz výše). Znaky diskriminace jsou v něm transformovány do následujících otázek:

1. Jde o srovnatelného jednotlivce nebo skupiny?
2. Je s nimi nakládáno odlišně na základě některého ze zakázaných důvodů?
3. Je odlišné zacházení dotčenému jednotlivci k tíži (uložením břemene nebo odepřením dobra)?
4. Je toto odlišné zacházení ospravedlnitelné, tj. a) sleduje legitimní zájem a b) je přiměřené? V kontextu posuzované situace k tomu lze uvést následující:

ad 1) Spotřebitelé se nepochybně obecně budou nacházet ve srovnatelném postavení, tj. v postavení zájemců o určitou službu nabízenou určitým podnikatelem.

ad 2) K odlišnému zacházení v daném případě bude rovněž docházet: občané Ruské federace jsou vyloučeni z poskytnutí určité nabízené služby, příp. jim je její poskytnutí podmíněno určitým aktivním úkonem z jejich strany (např. podpisem prohlášení odsuzujícího válku na Ukrajině). I takové podmíněné poskytnutí určité služby je dle mého názoru nutné považovat za odlišné zacházení, neboť určitý spotřebitel (identifikovaný důvodem rozlišování) nemá rovný přístup k určité službě – v tomto pohledu považují závěr Ústavního soudu v citovaném nálezu sp. zn. II. ÚS 3212/18, že již ani k odlišnému zacházení ve věci „Krym“ nedošlo (bod 26), za zjevně nesprávný a neudržitelný.³⁵ Zcela jinou otázkou však je potenciální ospravedlnitelnost (přiměřenost) takového podmínění (viz dále).

Pokud jde o to, zda se tak děje ze zakázaného důvodu, zde je třeba upozornit, že ačkoliv Ústavní soud v citovaném nálezu dospěl k závěru, že státní příslušnost jako taková

LÍK, Š. – ABASSI, K. – VEVERKOVÁ, S. Kritická reflexe nálezu, v němž se Ústavní soud zastal hoteliéra. Vynucování nesouhlasu s okupací Krymu nepovažuje za diskriminaci. In: *Právo21* [online]. 6. 5. 2019 [cit. 2022-02-24]. Dostupné na: <https://pravo21.cz/pravo/kriticka-reflexe-nalezu-v-nemz-se-ustavni-soud-zastal-hotelierra-vynucovani-nesouhlasu-s-okupaci-krymu-nepovazuje-za-diskriminaci>. K jeho částečné obhajobě viz např. ZBÍRAL, R. Anexe Krymu a „lustrování“ Rusů v ostravském hotelu: Pokus o (abstraktní) obhajobu výroku nálezu II. ÚS 3212/18. In: *Jiné právo* [online]. 9. 5. 2019 [cit. 2022-02-24]. Dostupné na: <https://jinepravo.blogspot.com/2019/05/anexe-krymu-lustrovani-rusu-v.html>.

³⁴ KOUDELKA, Z. Ústavní soud obchodně tržním způsobem. *Právo a bezpečnost*. 2019, č. 1, s. 4–7. Online dostupné také na: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/1545940>: „Kdyby dostal věc jiný senát či ji Ústavní soud řešil v plénu, nález by přijat nebyl. Zda někdo vyhraje či prohraje je výsledkem rulety, kterému soudnímu senátu věc připadne. Ústavní soud není chrámem spravedlnosti a práva, ale kasinem, kde náhoda rozhodne o osudu lidí.“

³⁵ Shodně viz odlišné stanovisko soudce Ludvíka Davida k nálezu sp. zn. II. ÚS 3212/18.

není zakázaným diskriminačním důvodem (s výjimkou občanství z jiných členských států Evropské unie³⁶), tento závěr byl podroben silné kritice³⁷ a vzhledem k tomu, že není ani zcela v souladu s jinými jeho rozhodnutími vykládajícími chráněné důvody šířeji,³⁸ se jeví být spíše určitým excesem a lze důvodně očekávat, že jeho aplikovatelnost může být v budoucnosti zúžena na určitou přesněji vymezenou situaci či jako takový podroben rozhodování pléna. Nadto, byť tato situace v případě mnohonárodnostní Ruské federace neplatí zcela přiléhavě, lze rovněž argumentovat, že by ve většině případů mohlo dojít k naplnění rozlišování také na základě „národnosti“ či „etnika“ (v podobě nepřímé diskriminace),³⁹ kteréžto již jsou vymezené mezi zakázanými důvody dle čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod či dle § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona. Na druhou stranu, vycházejíce přísně z tohoto závěru Ústavního soudu, nelze vyloučit, že v případě přidržení negativní odpovědi na tuto otázku bude posuzované odlišné zacházení shledáno zásadně za oprávněné, pročež další pokračování v testu diskriminace by tak bylo bezpředmětné. Dále proto budu vycházet z toho, že i státní příslušnost lze považovat za „zakázaný důvod“, byť i s nižším standardem z hlediska intenzity přezkumu.

ad 3) To, zda je posuzované odlišné zacházení dotčenému jednotlivci, resp. skupině (tzn. občanům Ruské federace) k tíži, je dle mého názoru nesporné. Dochází totiž k jejich znevýhodnění v přístupu k nabízené službě, a to plošně ve srovnání s ostatními spotřebiteli, kteří nejsou ruští občané. Jejich možnosti výběru určité služby jsou tedy k jejich tíži sníženy.

ad 4) Otázka ospravedlnitelnosti (přiměřenosti) posuzovaného odlišného zacházení bude při jeho posuzování zcela rozhodující. Coby kritéria pro nalezení hranice přiměřenosti mohou sloužit zejména:

- motivace podnikatele k odlišnému zacházení (racionální motivace vs. nenávisť či předsudky);⁴⁰
- existence podezřelého důvodu (rasa vs. znečištěné oblečení);⁴¹
- povaha nabízené služby, resp. její nahraditelnost (monopolní dodavatel vs. řada prodejen v jedné ulici);⁴²
- typ nabízené služby (např. přístup do lékárny vs. přístup na golfové hřiště);⁴³
- konkrétní okolnosti odlišného zacházení a jejich časovost (zde viz Ústavním soudem ve věci „Krym“ zdůrazňovaná bezprostřednost reakce podnikatele na určitou mezi-

³⁶ Zajímavou otázkou v tomto smyslu by mohlo být, pokud by daný spotřebitel měl dvojí občanství a byl mj. také občanem Evropské unie. Na posuzované věci by tato modifikace nicméně nic podstatného měnit neměla, neboť s daným spotřebitelem by bylo odlišně zacházeno z důvodu jeho ruského občanství, nikoliv občanství unijního.

³⁷ Viz např. NEHUDKOVÁ, E. – POLÁK, P. Vybrané otázky antidiskriminačního práva a jejich řešení v evropské a tuzemské judikatuře v letech 2010 až 2020 – díl první (zdravotní postižení, veřejné diskriminační výkony). *Soudní rozhledy*. 2021, roč. 26, č. 7–8, s. 224–230.

³⁸ Dle M. Bartoně „ESLP v souvislosti s některými důvody uvádí, že pro ospravedlnění odlišného zacházení jsou vyžadovány ‚velmi silné důvody‘ (‚very weighty reasons ‘). V praxi ESLP jde typicky o rasu, etnicitu, národnost, pohlaví, resp. gender, sexuální orientaci, vyznání, státní příslušnost, status nemanželského dítěte, zdravotní stav srov. Rainey, Wicks, Ovey 2014 s. 580–588).“ – srov. BARTOŇ, c. d., marg. č. 59.

³⁹ Tamtéž, marg. č. 40.

⁴⁰ Tamtéž, marg. č. 97.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

národní událost podtržené její závažností a také československá historická zkušenost okupace sovětskými vojsky v srpnu 1968);

- povaha odlišného zacházení (zejm. zda se jedná o absolutní vyloučení, nebo je poskytnutí služby určitým způsobem podmíněné);
- důsledky odlišného zacházení pro daného spotřebitele, popř. důsledky vynucené podmíněné aktivity spotřebitele pro poskytnutí dané služby.

V kontextu posuzované věci je podle mého názoru také nutno odlišovat situace, kdy podnikatel prezentuje veřejně své názory na válku na Ukrajině (politický názor požívající v tomto ohledu ústavně zaručenou ochranu) a kdy pouze zamezuje přístupu k ubytování ruským občanům, kteří odmítnou podepsat určité prohlášení (což může být zrovna v případě Ruska částečně srovnatelné s důsledky spojenými s podpisem Charty 77). Za významné naopak nepovažuji to, zda byla podmínka podpisu prohlášení pro poskytnutí ubytování zájemci deklarována předem (neboť i to může být problematické – převzal takové prohlášení např. Booking.com a jiné ubytovací servery? nedoplnil tuto podmínku podnikatel na své webové stránky až poté, co si některé osoby pobyt zarezervovaly, a toto si tak nepřečetly?) či až v okamžiku nástupu do ubytovacího zařízení.

Pokud jde o srovnání tří výše analyzovaných rozhodnutí s posuzovanou situací, předně, je vhodné poukázat na zjevný rozdíl s věcí „stop imigrantům“ – tam mířil podnikatel na zapovězení přístupu ke službám všech imigrantů bez dalšího (byť s ohledem na dobu, kdy byly oba případy uskutečněny, i znění prohlášení, je možné mít za to, že mířily zejména na imigranty vyznávající islám), což podle mého názoru představuje větší zásah (skupina osob) než více individuální pojetí zákazu poskytnout služby, jak tomu bylo ve věci „Krym“.

Stejně tak není plně aplikovatelný ani závěr německého Spolkového ústavního soudu. Ten řešil situaci shodující se v tom, že podnikatel z důvodu svého politického přesvědčení odmítl ubytovat určitou osobu, ale zde specifičnost spočívala právě v odmítnutí přístupu ke službám jednomu konkrétnímu německému politikovi (jednalo se tedy o individuální případ, nikoliv o neakceptaci určité skupiny osob). Soud zde upřednostnil svobodu podnikání a právo vlastnit majetek promítající se do tzv. privátní autonomie, kdy podnikatel může rozhodnout o tom, komu své služby poskytne (za stavu, kdy neexistoval monopol na služby, existovala zastupitelnost jeho služeb v daném místě i čase, zákazník byl na neposkytnutí služeb upozorněn v dostatečném časovém předstihu atd.). Z uvedeného tak vyplývá, že rozhodnutí Ústavního soudu ve věci „Krym“ se svým vyzněním *de facto* tolik nevymyká německému pojetí (rovněž existovala zastupitelnost služeb v daném regionu i čase, informace o podmínkách ubytování byla poskytnuta předem, neexistoval monopol na služby).

Postup Ruska vyvolal značnou nevoli nejen vůči prezidentu Vladimíru Putinovi jako strůjci tohoto napadení, ale také vůči ruským občanům obecně. Opatření podnikatelů jsou různorodá (a naznačená již v úvodu tohoto příspěvku), z těchto se pro další postup zaměřím na dvě následující modelové situace:

Někteří provozovatelné služeb (zejména restaurace a hotely) umístili na své provozovny nápisy ve znění „*Zastáncům ruské agrese na Ukrajině vstup zakázán. Sláva Ukrajině!*“. Podnikatelé následně vyžadovali písemné prohlášení o odmítnutí války na Ukrajině.

Někteří provozovatelé zakázali přístup ruským občanům ke službám bez dalšího, tj. plošně vůči všem.

Rozdíl v nastíněných případech je zásadní – v jednom se podmiňuje poskytnutí služeb písemným prohlášením, ve druhém podnikatel odmítá poskytnout služby všem Rusům bez rozdílu.

ad a) Podmínění poskytnutí služeb písemným prohlášením o odmítnutí „války na Ukrajině“, „invaze na Ukrajinu“ je na první pohled zcela analogické s rozhodnutím Ústavního soudu ve věci „Krym“, a proto by se mohlo jednat o dovolený (nediskriminační) případ podmiňování přístupu ke službám.

Ačkoliv je skutkový stav na první pohled prakticky totožný, ve skutečnosti se současný případ od případu „Krym“ liší mimo jiné v možných důsledcích takové vynucené podmíněné aktivity spotřebitele pro poskytnutí dané služby. V případě nutnosti podpisu prohlášení o odmítnutí války na Ukrajině se totiž ruský občan může vystavit trestnímu stíhání. Novela ruského trestního zákoníku schváleného Radou federace dne 4. března 2022 umožňuje sankcionovat dle článku 207/3 ruského trestního zákoníku trestem odnětí svobody až na 15 let, případně trestem nucených prací nebo také peněžitým trestem toho, kdo bude v souvislosti s invazí na Ukrajinu „*záměrně veřejně šířit pod rouškou spolehlivých zpráv nepravdivé informace obsahující údaje o použití ozbrojených sil Ruské federace za účelem ochrany zájmů Ruské federace a jejích občanů, zachování mezinárodního míru a bezpečnosti*“. Dále je dle článku 280/3 ruského trestního zákoníku možné sankcionovat peněžitým trestem ve výši až 1 milion rublů toho, kdo „*v rámci veřejné akce směřující k diskreditaci použití ozbrojených sil Ruské federace za účelem ochrany zájmů Ruské federace a jejích občanů, zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, veřejně vyzve k zamezení použití ozbrojených sil Ruské federace*“.⁴⁴ Z citovaného znění zákona vyplývá požadavek veřejného charakteru takového jednání, což by podpis určité deklarace za předpokladu uchování jeho soukromé povahy naplňovat neměl. Na druhou stranu však nelze vyloučit zveřejnění podpisu i jiné možné nepřímé dopady takového aktu již nad rámec uvedeného trestného činu, jimiž by se člověk mohl vystavit nevoli ruského režimu a event. tím i ohrozit sebe i svoji rodinu žijící v Rusku. Ostatně, jak známo, ruský režim využíval trestněprávní represe vůči svým občanům z politických důvodů již dříve. Je tedy dáno existující riziko, že podpisem takového prohlášení by se ruský občan (byť žijící či se nacházející na území jiného státu) vystavil nebezpečí trestního stíhání ze strany ruského státu a podepsání takového prohlášení by pro něj bylo velmi rizikové a většinou by k tomu vůbec nepřistoupil [v konečném důsledku by tak takové opatření bylo srovnatelné s přístupem podle písm. b)].

Při posuzování takové situace je nutné přihlídnout také k tomu, o jakou službu se jedná a kde se nachází, a to zejména z hlediska její možné nahraditelnosti pro daného spotřebitele v určitém čase i místě. Ospravedlnitelnost takového jednání by se pak měla snižovat rovněž s během času od určité události, která vyvolala reakci podnikatele, přičemž platí, že takové déle trvající odlišné zacházení by mělo být méně intenzivní a podloženo vážnějšími důvody. Především je ale nutné nadále vycházet z toho, že cílem

⁴⁴ Nové články 207/3 a 280/3 trestního zákoníku Ruské federace, přijaté novelou ze dne 4. března 2022 č. 32-FZ. Online dostupné na: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102041891&backlink=1&&nd=602900891>.

zákazu diskriminace je chránit důstojnost určitých stigmatizovaných skupin a zabránit jejich neodůvodněné stereotypizaci, aplikovatelnost závěrů rozhodnutí Ústavního soudu ve věci „Krym“ by tak měla být dle mého názoru nejméně s postupným během času provázána určitým důvodným předpokladem, že daný spotřebitel svými politickými postoji aktivitu Ruské federace schvaluje, jinak řečeno, určitým druhem individualizace (zde obdobně rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu), a to i směrem k podnikateli. Ospravedlnitelnější (či pochopitelnější) by zjevně bylo odlišné zacházení v případě, že by se ho během trvání války dopouštěl ukrajinský uprchlík nebo jiná osoba s osobní vazbou k celé situaci.

Nové okolnosti provázející „novou“ (současnou) dobu tak mohou vést k zohlednění těchto skutečností nastávající rozhodovací praxí soudů, a vést tak podle mého názoru k odklonu od rozhodnutí Ústavního soudu ve věci „Krym“.

ad b) Absolutní zamezení přístupu ruských občanů k poskytovaným službám vybraných podnikatelů se jeví jako nejpravděpodobnější případ diskriminačního jednání z důvodu státní příslušnosti (viz § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona). Je nesporné, že se jedná o zavedení jakési kolektivní viny ve vztahu k ruským občanům, z nichž řada může s válkou na Ukrajině nesouhlasit, žít řadu let v České republice nebo být přímo ruským emigrantem před režimem Vladimíra Putina a být takovým opatřením vyřazení z poskytnutí řady služeb. Vznáším však otázku, zda by tento případ v jiné době zcela zjevně diskriminace byl shodně kvalifikován i v dnešní době, tedy za stavu, kdy celý svět (státy i podnikatelé) přistupuje k plošným sankcím (doslova bojkotu) postihujícím ve svém důsledku výrazně ekonomicky všechny Rusy a nedodržování těchto „sankcí“ vůči Rusku je dokonce přímo vynucováno státy vůči společností, které nerespektují zákazy a Rusku či ruským společností zboží či služby poskytují. Ve světě panuje „naštvanost“ vůči celému Rusku (viz opatření ve sportovní sféře – vyloučení ruských sportovců z řady soutěží) – neodůvodňuje to zkrátka právo podnikatele rozhodnout, komu své služby poskytne? Jak se liší právo nepustit ruské sportovce na sportovní klání a právo podnikatele rozhodnout o tom, komu své služby poskytne (navíc zdůvodněno realizací svobody vlastnictví, podnikání a projevu), jak ostatně vyplývá z rozhodovací praxe německého spolkového ústavního soudu? Jakkoliv jde samozřejmě formálně vzhledem k odlišné situaci (sankce na mezinárodní úrovni a jednání podnikatele na úrovni soukromoprávní), nelze odhlédnout od toho, že z hlediska individuálního podnikatele citičiho v kontextu světového dění určitou „bezmoc“ může být právě uvedené prostředkem jeho společenské angažovanosti a vytvoření určitého tlaku na ruské občany. Ostatně, je možné poukázat na to, že samo Ministerstvo vnitra v jednom z rozhodnutí vztahujících se k usnesení vlády České republiky č. 254 o přijetí krizového opatření, kterým bylo zastaveno přijímání žádostí o vízum a povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu státním příslušníkům Ruské federace a Běloruské republiky, k odůvodnění tohoto usnesení uvedlo (s odkazem na jeho neveřejnou předkládací zprávu), že „omezení vstupu a pobytu státním občanům Ruské federace a Běloruské republiky má vytvořit tlak na tyto dva státy, který by v celkovém důsledku měl napomoci ukončení ozbrojeného konfliktu na Ukrajině či přesněji k ukončení agrese Ruské federace vůči Ukrajině“.⁴⁵

⁴⁵ Usnesení Ministerstva vnitra č. j. OAM-8449-3/ZM-2022 ze dne 8. 4. 2022.

Domnívám se, že v současné době, která je signifikantní odporem vůči čemukoliv ruskému, by se kritické hlasy vůči myšlence o nediskriminaci nastolené Ústavním soudem výrazněji ztišily, ostatně tak se již stalo v případě velkého kritika rozhodnutí ve věci „Krym“ P. Rychetského.⁴⁶ Ale je až tak extenzivní přístup ke svobodě podnikatele ten správný? A je v dnešní době vůbec možné určit, co je v takových případech správné? Jaká je hloubka „politického“ boje podnikatelů, pokud zamezí přístupu ke službám ruským občanům, ale bez dalšího je poskytnou českým občanům, kteří jsou „prorusky“ orientovaní či přímo činní?

Je zřejmé, že tento příspěvek vyvolává více otázek, než dokáže přinést odpovědi, neboť tyto se budou lišit spíše než (ne)správností právního názoru názorem světovým, politickým, lidským, celospolečenským. I na základě těchto vlivů se utvoří případná budoucí rozhodovací praxe v této ožehavé otázce. Mám však za to, že bez zahájení diskuse nad znovuotevřením tohoto tématu nelze dospět ke správnému řešení.

5. ZÁVĚREM

Při posuzování možnosti omezení základního práva či svobody ve prospěch jiného základního práva, resp. svobody lze podle Ústavního soudu stanovit tyto podmínky, za jejichž splnění má prioritu jedno základní právo či svoboda: první podmínkou je jejich vzájemné poměrování, druhou je požadavek šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva, resp. svobody (čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod).

K porušení principu rovnosti podle konstantní judikatury dochází tehdy, jestliže se s různými subjekty, které se nacházejí ve stejné nebo srovnatelné situaci, zachází rozdílným způsobem, aniž by existovaly objektivní a rozumné důvody pro odlišný přístup, tj. pokud odlišnost v zacházení nesleduje legitimní cíl a pokud nejsou použité prostředky přiměřeně sledovanému cíli.

Krajský soud v Brně shledal jako diskriminační odmítnutí obsloužit imigranty v restauraci. Ke stejnému závěru dospěly správní soudy také ve věci odmítnutí ubytovat ruské občany souhlasící s anexí Krymu – v této věci však Ústavní soud shledal jednání podnikatele jako ústavně konformní. Ke stejnému závěru dospěl také německý Spolkový ústavní soud, který akcentoval odmítnutí podnikatele ubytovat a poskytnout wellness služby (a to i se zákazem do budoucna) německému extremistickému politikovi a jeho manželce – soud zde akcentoval svobodu podnikání, právo vlastnit majetek a soukromoprávní autonomii, kdy může každý podnikatel rozhodnout o tom, komu zpřístupní svoje služby, před individuálním nerovným zacházením.

V kontextu existující judikatury a současného společenského trendu lze jen odhadovat, jak soudy přistoupí k posouzení aktuálních případů z praxe – domnívám se, že pokud podnikatel podmíní poskytnutí služeb podpisem písemného prohlášení o odmítnutí

⁴⁶ PERKNEROVÁ, K. Sankce proti Rusku by měly trvat i po skončení války, říká Pavel Rychetský. In: *Deník.cz* [online]. 8. 4. 2022 [cit. 2022-04-10]. Dostupné na: https://www.denik.cz/z_domova/pavel-rychetsky-valka-rozhovor-20220407.html: „Situace se zásadně změnila, když Putin rozpoutal barbarskou válku. Za dnešní situace bych tak kritická slova nepoužil.“

války vyprovokované Ruskem na Ukrajině, jednalo by se sice na první pohled o jednání totožné, pro ruského občana by to však znamenalo vystavení se možnosti trestního stíhání za porušení příslušných ustanovení novelizovaného ruského trestního zákoníku či jeho jiných ustanovení, která, jak známo, ruský režim využíval vůči svým občanům z politických důvodů již dříve. Tato nová skutečnost tak může spolu s nenaplněním dalších kritérií ospravedlnění takového odlišného zacházení zakládat případný odklon soudů od rozhodnutí Ústavního soudu ve věci „Krym“. V případě, že by podnikatel zamezil přístup k poskytovaným službám ruským občanům bez dalšího, jednalo by se o nedovolenou diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Věnuji se však otázce, zda bude tento běžně striktní závěr obhajitelný i v době sankcí velké části světa vůči Rusku a všemu ruskému.

Lze tedy očekávat pokračování této nastíněné judikatury a uvidíme, zda soudy budou bez dalšího respektovat názor Ústavního soudu nebo se od této judikatury s řádným zdůvodněním odchýlí s ohledem na specifika takto provedeného bezprecedentního násilí v jednom z evropských států. Rozlišit mezi svobodou slova (projevu) ve vztahu k tak zásadní situaci a zvolit si svého zákazníka, tedy osobu, která odsuzuje násilí páchané ruskými vojsky na Ukrajině, na straně jedné, a vytvořením jakési paušalizace či přímo stigmatizace ruských občanů, a tím také zavedení kolektivní viny na straně druhé, je extrémně složitý úkol (a to tím spíše, že ekonomické sankce velké části států světa i podnikatelů zasáhly bez dalšího všechny obyvatele Ruska – zde se případná diskriminace nevinných neřeší). Domnívám se však, že se soudy postaví na stranu kvalifikace obou nastíněných případů (jak podmínění přístupu ke službám podpisem prohlášení o odmítnutí války na Ukrajině, tak odmítnutí poskytnutí služeb ruským občanům bez dalšího) jako jednání diskriminačního.

S ohledem na bezprecedentní situaci, která nastala v roce 2022 na Ukrajině, lze poměrně stěží odhadovat výsledek budoucích soudních sporů – původně velmi kritizované rozhodnutí Ústavního soudu ve věci Krym, u něhož se nepředpokládalo, že jeho závěry budou v rozhodovací praxi aplikovány (spíše se o něm hovořilo jako o „excesu“), nyní otevírá cestu svému následování a ožehavost tohoto tématu bude pravděpodobně ještě eskalovat.

doc. JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D.
Právnická fakulta Masarykovy univerzity
dana.ondrejova@law.muni.cz
ORCID: 000-0002-2251-9028